

FN's Børnekonvention og barnets ret til en tilstrækkelig levestandard

Børns levestandard i Grønland - del 3

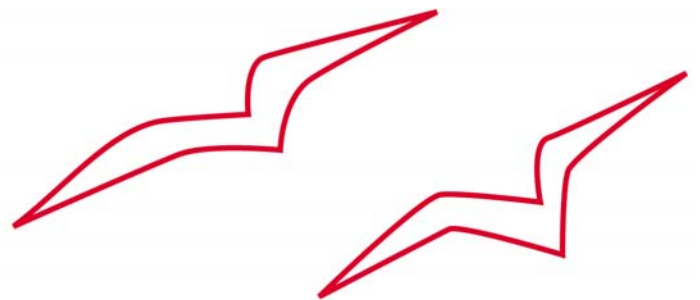
Sammenfatning

Steen Wulff og Sissel Lea Nielsen

Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik

Videnscenter om Børn og Unge | Documentation Centre on Children and Youth

© MIPI – Videnscenter om Børn og Unge, Nuuk, 2007

Publikationen kan frit downloades og kopieres. Gengivelse er tilladt med korrekt kildehenvisning. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver MIPI – Videnscenter om Børn og Unges publikationer, bedes sendt til centret.

Rapporten er også udgivet på grønlandsk med titlen: Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigiissutaa aamma naammaginartumik inuuneqarnissamut meeqqap pisinnaatitaanera.

Sammenfatning

Denne rapport handler om børn fra familier med knap økonomi og deres ret til en tilstrækkelig levestandard i henhold til FN's Børnekonvention. Rapporten bygger videre på analyserne i *Børns levestandard i Grønland - del 1* og inddrager resultaterne fra *Børns levestandard i Grønland – del 2*. Tredje delrapport konkluderer, at børn fra familier med knap økonomi på flere måder lever uden en tilstrækkelig levestandard, samt at de grønlandske myndigheder har en pligt til hurtigst muligt at udbedre denne situation.

Barnets ret til en tilstrækkelig levestandard

Grønland tiltrådte FN's Børnekonvention i marts 1992. Konventionen er retligt bindende for de lande, som tiltræder den. Den indeholder en bred vifte af rettigheder for barnet og en række pligter for myndighederne.

Konventionen fastslår i artikel 27 "ethvert barns ret til den levestandard, der kræves for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling". I bestemmelsen anerkendes, at barnet har ret til den levestandard, der er tilstrækkelig for dets udvikling. Den indeholder nogle grundlæggende normer for, hvilke omstændigheder der *som minimum* kræves, for at et barn kan udvikle sig.

Børn skal have til adgang til mad, tøj og bolig

I henhold til Børnekonventionens artikel 27 skal børn have adgang til de mest basale nødvendigheder. Det gælder blandt andet i forhold til mad, som skal være til rådighed for barnet i tilstrækkeligt og nærende omfang. Det gælder også med hensyn til tøj, som skal være passende for barnet i forhold til klimatiske, kulturelle og helbredsmæssige forhold. For at beskytte barnet mod kulde, regn og vind skal barnet endvidere have adgang til en rimelig bolig, som samtidig skal indeholde tilstrækkelig med plads til, at barnet har mulighed for at føre et passende privatliv.

Børn skal kunne udvikle sig alderssvarende og fuldt ud

Udover en ret for barnet til de mest basale nødvendigheder, indeholder artikel 27 også en ret for barnet til at leve under omstændigheder, der er tilstrækkelige for barnets fulde udvikling. Det gælder i forhold til fysisk og psykisk udvikling, men også for andre former for udvikling, som kendetegner hele og velfungerende individer. I forhold til barnets sociale udvikling, skal barnet fx

have mulighed for at udvikle gode og sunde relationer til forældre, familie og jævnaldrende samt at deltage i alderssvarende sociale aktiviteter, blandt andet i form af leg og fritidsaktiviteter.

Alle børn skal gives lige muligheder

Børnekonventionens rettigheder gælder for *ethvert barn*. Det vil sige, at alle børn skal betragtes som ligeværdige og gives lige muligheder for at nyde børns rettigheder. De må således ikke udsættes for nogen former for forskelsbehandling fx på grund af race, køn, hudfarve eller familiens formueforhold. Børn må altså ikke forskelsbehandles og gives ringere mulighed for at nyde deres ret til en tilstrækkelig levestandard, fordi deres familier har knappe økonomiske ressourcer.

Børns levestandard i familier med knap økonomi i Grønland

I Grønland oplever børn fra familier med knap økonomi i større eller mindre omfang, at de ikke har adgang til at få dækket deres behov for tilstrækkelig og nærende mad, passende tøj, en rimelig bolig, og at de bliver hindret i de forskellige former for udvikling, som er beskrevet i konventionens artikel 27.

Forældre har ikke råd til at sikre en tilstrækkelig levestandard for deres børn

Forældre fra familier med knap økonomi formår i større eller mindre omfang ikke at opretholde en levestandard, som er tilstrækkelig for deres børns udvikling. I flere familier mærkes den økonomiske knaphed så markant, at der ikke er råd til at dække børnenes behov for mad, tøj og bolig, sådan som disse behov skal forstås ifølge Børnekonventionen.

Børns udvikling begrænses, når de afskæres fra at kunne deltage i sociale sammenhænge

Børn fra familier med knap økonomi oplever at være afskåret fra at deltage i aktiviteter, som er vigtige for deres udvikling. Det gælder blandt andet i forhold til at kunne deltage i organiserede fritidsaktiviteter og andre sociale sammenhænge, som kræver økonomiske ressourcer.

Børn udvikler sig som små voksne i stedet for som børn

For de lidt ældre børn fra familier med knap økonomi gælder, at de er bekymrede for deres families velfærd og forsøger at tjene penge, så de kan bidrage med indkøb af madvarer og lignende. Ved at indtage sådanne roller begrænses børnene i større eller mindre omfang i at udvikle sig

alderssvarende som andre børn. I stedet udvikler de sig som små voksne med bekymringer og ansvar, som normalt hører voksenlivet til.

Børns udvikling hindres, fordi de mobbes i skolen

At flertallet af børnene fra familier med knap økonomi ikke trives optimalt eller decideret mistrives i en klassesammenhæng, kan påvirke deres udvikling negativt i flere henseender. Mens mobning er et komplekst fænomen, tyder børnenes egne udsagn på, at manglende adgang til penge og materielle goder er medvirkende til, at børn mobbes.

Børns udvikling hindres i stressede familiemiljøer

Mangel på penge kan være en væsentlig stressfaktor for forældre i familier med knap økonomi og have en negativ indflydelse på både forældres og børns humør. Stressede miljøer i familier med knap økonomi forringer forældres evne til at beskytte og drage omsorg for deres børn og skader børns trivsel og udvikling. Børnene mister modet, bliver triste og føler mindre livsglæde, når familien mangler penge.

Pligter til at sikre børn en tilstrækkelig levestandard og FN's Børnekonvention

I anerkendelse af at børn ikke selv er i en position til at sikre de vilkår, som er nødvendige for deres udvikling, foreskriver Børnekonventionen en række pligter for andre aktører. Det gælder primært for børnenes forældre, men også for myndighederne, som har en pligt til at gribe ind med assistance og støtteprogrammer, hvis forældrene ikke selv har råd til eller magter at sikre de levevilkår, der er nødvendige for deres børns udvikling.

Pligter for grønlandske myndigheder og FN's Børnekonvention i grønlandsk lovgivning

I dag følger myndighedernes pligt til at assistere forældre med at skabe en tilstrækkelig levestandard for deres børn af Grønlands egen lovgivning. Lovgivningen er på centrale områder udformet efter Børnekonventionens bestemmelser og pålægger de grønlandske myndigheder at gennemføre alle børns rettigheder. Fra Grønlands side er dette et progressivt skridt. Det bidrager både til at vise omverdenen, at man tager sine pligter i henhold til konventionen alvorligt, men også til en øget anvendelse af konventionen, når opgaver om børn skal løses i den daglige administrative praksis.

Pligt til at skabe større gennemsigtighed i anvendelsen af offentlige ressourcer

Selv om grønlandsk lovgivning indeholder elementer, der tilgodeser børns ret til en tilstrækkelig levestandard, og selv om myndighederne har iværksat en række tiltag for at forbedre børns trivsel og velfærd, så lever et antal børn stadig uden en tilstrækkelig levestandard i dagens Grønland.

Spørgsmålet er derfor, om myndighederne gør nok for at skabe en tilstrækkelig levestandard for børn. I Børnekonventionens forstand er spørgsmålet mere præcist, om myndighederne *til enhver tid gennemfører alle tiltag i videst mulige omfang med henblik på så hurtigt og så effektivt som muligt at sikre ethvert barn en tilstrækkelig levestandard ved at benytte alle relevante ressourcer, der er rådighed i det grønlandske samfund.*

På nuværende tidspunkt kan spørgsmålet ikke besvares på fyldestgørende vis. Det skyldes blandt andet, at der ikke findes en opgørelse over, hvor mange ressourcer de grønlandske direktorater, offentlige enheder og udvalg samt forskellige kommuner og institutioner anvender til fordel for børns trivsel og velfærd. Uden en sådan opgørelse er det vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang myndighederne imødekommer deres pligter i henhold til Børnekonventionen og prioriterer at skabe de rammer, som kræves for, at børn kan nyde deres ret til en tilstrækkelig levestandard.

Pligt til at omfordele grønlandske ressourcer

På trods af den manglende gennemsigtighed i myndighedernes anvendelse af ressourcer, er det åbenbart, at myndighederne kan gøre mere for at forbedre levestandarden blandt børn fra familier med knap økonomi. Det skal ses i lyset af, at Grønland, i Børnekonventionens forstand, betragtes som et velstillet land med en relativ stor mængde af ressourcer til rådighed. Ved at omfordele og benytte disse ressourcer til fordel for børns trivsel og velfærd i højere grad end tilfældet er i dag, ville myndighederne kunne mindske antallet af børn, som lever uden en tilstrækkelig levestandard.

Ansvarer påhviler alle offentlige myndigheder

Mens ansvaret for at gennemføre konventionen og foretage en omfordeling af samfundets ressourcer overordnet påhviler Landsstyret, har alle relevante offentlige myndigheder en pligt til at mobilisere og sikre de ressourcer, der skal til for at skabe en tilstrækkelig levestandard for børn fra familier med knap økonomi. Dette gælder særligt for kommunerne, som i den daglige administrative praksis har til opgave at bistå forældre, hvis knappe økonomi ikke rækker til at sikre de levevilkår, der er nødvendige for deres børns udvikling.

Pligt til at indhente assistance i tilfælde af mangel på ressourcer

Skulle det vise sig, at myndighederne ikke kan mobilisere de nødvendige ressourcer indenfor Grønlands egne grænser til at gennemføre retten til en tilstrækkelig levestandard, er det Landstyreets opgave, i overensstemmelse med Børnekonventionen, at indhente assistance hos andre lande eller internationale organisationer.

I Landsstyrets tilfælde ville det være nærliggende at indhente assistance fra den danske regering, som har et stort medansvar for, at konventionens rettigheder gennemføres i Grønland. Det skyldes, at den danske regering bærer det endelige ansvar overfor FN's Børnekomité og det internationale samfund med hensyn til at realisere børns rettigheder indenfor hele den danske stat. Dette gælder også i forhold til Grønland, som, i juridisk forstand, stadig er en del af den danske stat.

Anbefalinger på baggrund af praksis fra FN's Børnekomité

FN's Børnekomité, som overvåger gennemførelsen af børns rettigheder, har kun haft ringe mulighed for at anbefale, hvilke tiltag der bør iværksættes i Grønland for at forbedre børns levestandard. Det skyldes, at dokumentationen om børns levestandard i Grønland, som hidtil er blevet tilvejebragt Komitéen, har været mangelfuld.

Overfor en række af verdens andre lande har Komitéen imidlertid udstukket anbefalinger om, hvordan levestandarden blandt børn kan forbedres. Anbefalingerne er udstedt i henhold til Børnekonventionen og er relevante for myndighederne i alle lande, hvor et antal børn lever i fattigdom og uden en tilstrækkelig levestandard. Dette gælder også for myndighederne i Grønland.

Disse anbefalinger handler blandt andet om at yde støtte til familier med knap økonomi, reducere fattigdom, og hvordan myndighederne på bedre vis kan imødekomme deres pligter i henhold til konventionen. På baggrund af FN's Børnekomité's praksis og med henblik på at gennemføre barnets ret til en tilstrækkelig levestandard i Grønland anbefales det således, at

- øge den finansielle og ikke-finansielle støtte til børnefamilier med knap økonomi for at reducere fattigdom og beskytte børn mod de negative virkninger, som økonomisk knaphed medfører for deres udvikling.

- vedtage en sammenhængende og omfattende handlingsplan til bekæmpelse af børnefattigdom og realisering af børns rettigheder, som kan implementeres på centrale, regionale og lokale administrative niveauer.
- diskutere analyser af børnefattigdom i landets parlament og hos relevante myndigheder, samt at lade sådanne analyser danne baggrund for en handlingsplan til bekæmpelse af fattigdom.
- styrke koordinationen mellem de forskellige administrative enheder, som er involveret i realiseringen af børns rettigheder.
- tage særligt hensyn til den del af befolkningen, som bor i afsides områder ved bekæmpelse af fattigdom.
- reducere uligheder i distributionen af velstand og anvende landets økonomiske vækst til at støtte marginaliserede familier.
- vedtage en officiel fattigdomsgrænse, som kan danne baggrund for at føre tilsyn med omfanget af fattigdom og vurderinger af, om fattigdommen tiltager eller falder blandt befolkningen.
- øge indsamlingen af viden om og dokumentation af børns levestandard og føre tæt tilsyn med marginaliserede børn, herunder at etablere en database om børnefattigdom.
- systematisk udarbejde og offentliggøre tal, som på en nem, tilgængelig og gennemsigtig måde viser, hvor stor en andel af landets offentlige ressourcer som benyttes til at forbedre børns levestandard.